

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSPA-140-46(3)/12

Warszawa, 24 maja 2012 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Przekazuję przyjęte przez Radę Ministrów stanowisko wobec senackiego projektu ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks postępowania
karnego oraz niektórych innych ustaw
(druk nr 270).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Sprawiedliwości do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

(-)Donald Tusk

Stanowisko Rządu
do senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania
karnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 270)

Zasadniczym celem senackiego projektu ustawy *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw* jest wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 marca 2011 r. (sygn. akt SK 13/08), w którym Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność przepisu art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. *o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym* (Dz. U. Nr 49, poz. 445, z późn. zm.), zwanego dalej „dekretem”, z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis uznany za niekonstytucyjny zawierał definicję kosztów podróży, służącą obliczeniu należności świadków, biegłych i stron w postępowaniu przed sądami oraz innymi władzami i organami wymiaru sprawiedliwości (art. 1 ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 9 ust. 3, art. 13 dekretu), uznając za koszty podróży koszty przejazdu środkiem transportu masowego (koleją, autobusem itp.) w klasie najniższej, w braku zaś takiego środka – koszty przejazdu najtańszym z dostępnych środków lokomocji.

Po wejściu w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594, z późn. zm.) doszło do sytuacji skutkującej różnicowaniem uprawnień świadków, w zależności od tego, czy wezwani oni zostali do złożenia zeznań w postępowaniu cywilnym, czy w innym postępowaniu. Różnicowanie to doprowadziło do uznania definicji zawartej w art. 4 ust. 1 dekretu za niekonstytucyjną.

Niezależnie od treści sentencji wyroku z dnia 22 marca 2011 r., Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyraźnie zwrócił uwagę na „pilną potrzebę

unowocześnienia i ujednolicenia przez ustawodawcę zasad zwrotu kosztów podróży i innych kosztów ponoszonych przez świadków w postępowaniu karnym”.

Następstwem utraty mocy obowiązującej art. 4 ust. 1 dekretu jest wprowadzenie zniesienie niekonstytucyjnej regulacji, niemniej powstaje luka prawna, która wymaga inicjatywy ustawodawczej.

Samo jedynie przeniesienie na grunt dekretu zawartego w ocenionym pozytywnie w kontekście wzorca konstytucyjnego w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego rozwiązania z art. 86 ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* nie rozwiązywałoby jednak ogółu wątpliwości, powodujących, że ewentualna ponowna skarga konstytucyjna w zakresie zgodności innych przepisów dekretu z art. 64 ust. 2 Konstytucji byłaby skuteczna (np. w przypadku zakwestionowania bezwzględnej odmowy zwrotu kosztów podróży krótszej niż 4 km lub warunkowej odmowy zwrotu kosztów podróży z zakresu 4-10 km; por. art. 3 ust. 1 dekretu). Ponadto przepisy dekretu zawierają archaiczne i martwe obecnie regulacje, posługując się przy tym odmienną niż w przypadku świadków biorących udział w postępowaniu cywilnym terminologią (np. „odszkodowanie”, o jakim mowa w art. 2 dekretu a „wynagrodzenie”, o jakim mowa w art. 85 ust. 2 ustawy *o kosztach w sprawach cywilnych*). Odmiennie regulowane są również uprawnienia świadków (a także biegłych) odnośnie terminu wystąpienia z wnioskiem o przyznanie świadczeń (por. art. 14 dekretu a art. 92 ustawy *o kosztach w sprawach cywilnych*). Występujące w art. 2 ust. 2, art. 3 ust. 3, art. 5 i art. 11 ust. 1 dekretu kwoty, określające wysokość należności świadków, stron i biegłych, są nieaktualne. Wysokość tych kwot określana jest rozporządzeniami wykonawczymi, wydanymi na podstawie art. 16 dekretu, który również budzi wątpliwości natury konstytucyjnej w świetle wzorca z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny w sposób jednoznaczny opowiedział się za równym traktowaniem świadków w zakresie zwrotu kosztów podróży poniesionych z tytułu stawiennictwa przed sądem w różnych postępowaniach, wskazując, iż funkcja zeznań świadka w postępowaniu karnym i cywilnym pozostaje tożsama i polega na

umożliwieniu dokonania ustaleń faktycznych istotnych dla rozpoznania kwestii stanowiącej przedmiot rozstrzygnięcia.

Korekta, polegająca na zastosowaniu rozwiązań zbliżonych z rozwiązaniami przyjętymi w art. 85-93 ustawy *o kosztach w sprawach cywilnych* zamiast ogółu przepisów dekretu, wydaje się rozwiązaniem najbardziej racjonalnym.

Zaproponowaną technikę, polegającą na wprowadzeniu odpowiednich, kompleksowych unormowań do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) rozdziału 68 „Przepisy ogólne”, działu XIV, „Koszty procesu”, należy ocenić pozytywnie.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 dekretu, jego przepisy stosuje się do należności świadków, biegłych i stron w postępowaniu przed sądami oraz innymi władzami i organami wymiaru sprawiedliwości, jeżeli szczególne przepisy ustawowe nie stanowią inaczej. Dekret nadal znajduje zatem zastosowanie w sprawach cywilnych, w szczególności przepis art. 10 ust. 2a stanowiący, że wynagrodzenie biegłego, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, podwyższa się o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu.

Mając powyższe na uwadze, co do zasady trafnie uznano, że niezbędna jest jednoczesna zmiana ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*.

Zważywszy na istniejące w systemie prawa odesłania do przepisów o należnościach świadków i biegłych w postępowaniu sądowym, niezbędna jest również modyfikacja przepisów wskazanych w art. 2, 3 i 5 pkt 2 projektu.

Odnosząc się do poszczególnych rozwiązań szczegółowych, należy wskazać, że przepis art. 86 ust. 1 ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* w dotychczasowym brzmieniu przewiduje, że świadkowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – według zasad obowiązujących przy obliczaniu należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub

samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

Obecnie proponuje się, by zwrot kosztów podróży świadka tak w sprawach cywilnych, jak i w sprawach karnych, przysługiwał co do zasady w wysokości rzeczywiście poniesionych racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu. Reguła ta nawiązuje do wskazań zawartych w uzasadnieniu powołanego na wstępie wyroku Trybunału Konstytucyjnego i piśmiennictwa (por. A. Górski, L. Walentynowicz, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych, Ustawa i orzeczenie, Komentarz praktyczny*, Warszawa 2008 r., s. 101). Z drugiej strony, zaproponowane w art. 618a § 2 k.p.k. i w art. 85 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych określenie górnej granicy należności na poziomie dotąd obowiązującym w postępowaniu w sprawach cywilnych będzie stanowić przydatne narzędzie dla organów prowadzących postępowania, pozwalające na uniknięcie rozbieżności w orzecznictwie, jednocześnie zawężając kryteria, jakimi będą kierować się organy dokonujące weryfikacji wniosku.

W przepisie art. 618a § 4 k.p.k. i art. 85 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakłada się na świadka obowiązek należytego wykazania kosztów, których zwrot mu przysługuje. Użyte w tych przepisach sformułowanie ułatwi uzyskiwanie zwrotu kosztów przez świadka także w zakresie, w jakim nie zostały jeszcze one poniesione, ale w sposób pewny poniesione zostaną. Jednocześnie konieczność wykazania przez świadka poniesionych lub przewidywanych kosztów jest pomocna dla uszczelnienia systemu przyznawania zwrotu kosztów.

W projektowanych normach art. 618b § 3 k.p.k. i art. 86 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przewidziano limit 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe jako górną granicę należności uczestnika postępowania z tytułu utraconego zarobku lub dochodu za każdy dzień udziału w czynnościach na wezwanie organu procesowego. Rozwiązanie to nawiązuje do obecnej reguły, przewidzianej w przepisach rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1990 r. *w sprawie wysokości należności świadków i stron w postępowaniu sądowym* (Dz. U. Nr 48, poz. 284, z późn. zm., obowiązującej na zasadzie art. 2 ust. 2 w zw. z art. 16 dekretu oraz zgodnie z art. 85 ust. 2 ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*. Jednocześnie odesłanie do odpowiedniego stosowania tego unormowania również w odniesieniu do biegłych należy ocenić pozytywnie. Do tej pory w ich przypadku, zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. *w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym* (Dz. U. Nr 46, poz. 254, z późn. zm.) stosowano w odniesieniu do tej kategorii osób uczestniczących w postępowaniu mnożnik 3,7% kwoty bazowej. W projekcie trafnie przyjęto, że utrzymanie obecnego zróżnicowania nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Należy też zauważyć, iż przyznanie osobom uczestniczącym w postępowaniu zwrotu utraconego zarobku lub dochodu co do zasady powinno zachęcać, a przynajmniej nie zniechęcać do udziału tych osób w czynnościach procesowych. Zaproponowany górny limit stanowi jednocześnie rozsądny kompromis pomiędzy ograniczonymi możliwościami budżetowymi a podlegającymi dynamicznym zmianom realiami społeczno-gospodarczymi.

Pozytywnie należy ocenić projektowane przepisy art. 618d k.p.k. i art. 88 ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, które dotyczą należności osoby, która musi towarzyszyć świadkowi, to znaczy świadek bez opieki tej osoby nie może stawić się na wezwanie sądu lub organu prowadzącego. Brak jest bowiem jakiegokolwiek uzasadnienia dla pozbawienia tej kategorii osób prawa do żądania zwrotu ponoszonych kosztów.

Projektowane przepisy art. 618f § 3 k.p.k. i art. 89 ust. 3 ustawy *o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* są naturalną konsekwencją uchylecia dekretu, w tym jego art. 10 ust. 2a. Należy przypomnieć, że wprowadzenie tej regulacji do dekretu nastąpiło na mocy ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. *o zmianie dekretu o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym* (Dz. U. Nr 221, poz. 1739), dostosowującej systemu prawa do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia

12 czerwca 2008 r. (sygn. akt S 3/08), sygnalizującego potrzebę podjęcia inicjatywy prawodawczej w regulacjach dotyczących zasad i procedury zaliczania podatku od towarów i usług do kosztów sądowych z tytułu należności poddanych opodatkowaniu tym podatkiem biegłych sądowych i innych osób wykonujących czynności im zlecone w postępowaniu sądowym, dochodzeniowym i administracyjnym.

Pozytywnie należy ocenić propozycje, zmierzające do ujednoczenia trybów rozpoznawania wniosków o przyznanie należności świadkom i innym osobom uczestniczącym w postępowaniach.

W związku z wyczerpaniem zakresu regulowanego dekretem, dalsze jego obowiązywanie traci rację bytu. Propozycja jego uchylenia w całości jest zatem trafna. Należy mieć przy tym na uwadze, że w związku z utratą mocy obowiązującej przez dekret utracą ją również rozporządzenia wykonawcze, regulujące kwestie wynagradzania biegłych (tłumaczy) z zakresu daktylogii, kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, taryfy wynagrodzenia biegłych księgowych w postępowaniu sądowym, taryfy wynagrodzenia biegłych (tłumaczy) z zakresu daktylogii, taryfy wynagrodzenia za czynności biegłych w postępowaniu przed sądami ubezpieczeń społecznych oraz taryfy wynagrodzenia za czynności biegłych z zakresu medycyny sądowej w postępowaniu przed sądami powszechnymi. W znacznej części rozwiązania przewidziane w tych rozporządzeniach zostały objęte regulacją ustawową, niemniej niektóre kwestie pozostawiono do uregulowania w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości (delegacja z art. 618f § 4 k.p.k. i obowiązujący od 2006 r. art. 9 pkt 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Materia będąca przedmiotem upoważnienia niewątpliwie jest skomplikowana i można przewidzieć, że wydanie rozporządzeń potrwa czas dłuższy, zwłaszcza że wymagane będą ich szerokie konsultacje społeczne i uzgodnienia. Z aprobatą należy zatem przyjąć rozwiązanie zaproponowane w art. 7 projektu.

Mając na uwadze przytoczone wyżej argumenty, Rada Ministrów opowiada się za kontynuacją prac legislacyjnych nad senackim projektem ustawy *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw*.